

особистість, яка володітиме не тільки обов'язковими ЗУНами, а й способами розумової діяльності, певним рівнем самоуправління, вмінням адекватно діяти в залежності від ситуації, що матиме особистісні позитивні моральні та ділові якості. Поки що, ми можемо робити тільки перші висновки і, звичайно, вони не остаточні, тому що не менш важливими у нашому дослідженні є його другий і третій етапи. Саме на них ми зможемо визначити в повній мірі рівень сформованості у студентів аналітичних, діалектичних та технологічних знань і вмінь.

Література

1. Шапошнікова І.М. Підвищення ефективності підготовки майбутніх вчителів початкової школи до проектування уроку: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – Київ, 1993. – 149с.

*Куцим І.І.
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова*

РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПРОТИДІІ БЕЗПРИТУЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Поява наприкінці ХХ століття безпритульних неповнолітніх, що належать до маргінальних груп, викликає занепокоєння державних органів і громадськості. Маргінальними групами вважаються соціальні групи людей, спосіб життя яких не відповідає стандартам, притаманним суспільству, до якого вони належать. До них відносяться безпритульні, наркомани, жебраки, безробітні тощо. Існування таких груп пов'язане з не вирішенням соціальних проблем. У силу самоізоляції, нестандартного способу їхнього життя виконання соціального контролю за ними ускладнене. Деякі з маргінальних груп, наприклад, безпритульні неповнолітні, становлять інтерес для кримінології як середовище, сприятливе для правопорушень [1]. Дійсно, 41% опитаних безпритульних дітей видом роботи визначили крадіжки [2].

В державі постала нагальна необхідність розробки заходів запобігання та подолання цього негативного явища та наслідків (особливо криміногенних), спричинених ним та сформувані державну політику в цьому напрямку. Під запобіганням злочинності розуміють діяльність державних органів, службових осіб, громадських організацій і окремих громадян, яка повинна носити системний характер за сукупністю заходів та колом осіб, які здійснюють цю

діяльність, що спрямована на виявлення й послаблення, нейтралізацію, а при можливості й усунення причин та умов злочинності, окремих її видів і конкретних злочинів. Судячи з визначення, громадські організації можуть і на даний час виконують функції суб'єкта запобігання злочинності безпритульних неповнолітніх на загальносоціальному рівні.

В дослідженнях таких авторів, як Крута О., Лахтадир Н., Медюк Ю., Волинець Л. та інших висвітлюються питання діяльності громадських організацій у сфері забезпечення прав різних категорій дітей: інвалідів, безпритульних, обдарованих тощо [3]. Тому постає завдання навести конкретні приклади роботи саме з безпритульними дітьми з метою їх узагальнення та поширення позитивних досягнень, вироблення в подальшому скоординованих спільних дій державних органів, їх посадових осіб і громадських організацій в цьому напрямку.

Відповідно до програми співробітництва Державного комітету України у справах сім та молоді та Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) щодо впровадження Конвенції ООН про права дитини у 1998 році було проведено “круглий стіл” із залученням наукових працівників і фахівців з проблеми реалізації в Україні пілотного проекту “Діти вулиці”. В рамках цього проекту волонтерами проводилося опитування безпритульних дітей в містах Києві та Одесі у 1997-1998 роках з одночасним наданням їм одягу, їжі, медикаментів, за наслідками якого підготовлено аналітичний звіт та видано ряд методичних рекомендацій соціальним працівникам і волонтерам у роботі з безпритульними дітьми. Серед них: “Соціальна допомога дітям на вулиці. Дослідження і методичні рекомендації”, “Діти вулиці: що необхідно знати для успішного управління проектом” [4]. Інформація, зібрана під час опитування, має використовуватися при розробці практичних заходів запобігання та протидії безпритульності та правопорушень серед неповнолітніх.

Згідно пункту 62 Комплексної програми профілактики злочинності на 2001-2005 роки [5], що передбачає організацію видання збірників законів і коментарів до них, опублікування окремих нормативно-правових актів з питань соціально-правового захисту неповнолітніх, за фінансової підтримки ЮНІСЕФ, методичного забезпечення Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, інформаційно-методичного центру “Дебати”, Жіночого консорціуму України та викладачів Академії адвокатури України у 2002 році видано “Збірник нормативно-правових актів у сфері захисту прав дітей”. Збірник безкоштовно надходив до притулків для неповнолітніх, служб у справах неповнолітніх, соціальних служб для молоді та кримінальної міліції у справах неповнолітніх. Адже дані працівники потребують у своїй роботі

комплексного джерела нормативно-правових актів. Це дозволяє швидко зорієнтуватися та вирішити проблемну ситуацію, спираючись на норми законодавства про дітей.

Також ряд громадських організацій виступають партнерами соціальних служб для молоді міста Києва у реалізації програми "Діти вулиці". Серед них, наприклад, ЮНІСЕФ, що здійснює навчання спеціалістів та волонтерів, які працюють з безпритульними дітьми, надає матеріально-технічну допомогу в цьому напрямку і благодійний фонд "Асперн" – денний центр міського підпорядкування, що проводить роботу з "дітьми вулиці", організовує стажування працівників.

Не залишаються осторонь і релігійні організації. У двох благодійних притулках Києва, створених за ініціативою фонду "Варнава" та релігійної общини "Добрі самаряни" утримується понад 50 дітей. Товариство Червоного хреста, "Фонд самаритян", Міжнародний благодійний фонд "Синій птах" та інші постійно надають гуманітарну допомогу вихованцям притулків [6].

У селищі міського типу Приазовському також створено школу-інтернат під патронатом Євангельських християн-баптистів. До школи із символічною назвою "Надія" прийнято вже 15 дітей, а взагалі інтернат розрахований на 22 дитини у віці від 3 до 18 років. Перших вихованців шукали на вулицях. Фінансування школи-інтернату здійснюється за рахунок Менонітського центрального комітету (США), представництво якого розташоване у Запоріжжі. Матеріальна допомога також надходить від місцевої влади та добровільних пожертвувань громадян [7].

Досвід тісної співпраці з громадськими організаціями має притулок для неповнолітніх служби у справах неповнолітніх Дніпровського району міста Києва. За фінансової підтримки норвежсько-українського благодійного фонду "Відкрите серце" у ньому організуються безкоштовні обіди малозабезпеченим, багатодітним сім'ям, які часто стають "джерелом" безпритульних дітей, купується спортивне обладнання для вихованців притулку. Періодично на базі притулку та з ініціативи цього фонду проходять практичні семінари, круглі столи, обговорення за відповідною тематикою, наприклад: "Соціальні сироти", "Діти на вулиці: травма та її подолання", "Педагогічна етика у роботі з вихованцями притулку". У семінарах постійно беруть участь працівники служби у справах неповнолітніх, кримінальної міліції у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для молоді, що займаються реалізацією програми "Діти вулиці", вихователі інших притулків, психологи. На таких семінарах відбувається обмін досвідом, надаються практичні рекомендації, встановлюються зв'язки з метою удосконалення

співпраці у напрямку протидії безпритульності неповнолітніх. Також благодійні організації влаштовують відпочинок безпритульним дітям за їх бажанням у наметових містечках недалеко від Києва.

Заслуговує на увагу міжнародний проект “Надання допомоги “дітям вулиці” та соціально незахищеним дітям і підліткам”, що реалізується всеукраїнською громадською організацією “Ліга соціальних працівників України” спільно з неурядовою організацією Німеччини – Інтернаціональним союзом, за фінансової підтримки Європейської спільноти.

Проект передбачає створення центрів допомоги для дітей та молоді груп ризику в семи областях України (Житомирській, Івано-Франківській, Київській, Луганській, Тернопільській, Харківській та Рівненській) для надання соціальної підтримки та допомоги дітям з неблагополучних сімей, попередження бездоглядності та правопорушень серед неповнолітніх, соціальної реабілітації “дітей вулиці”.

В рамках цього проекту проводяться семінари для соціальних працівників, що сприяють набуттю знань, досвіду роботи з “дітьми вулиці”, відбувається обговорення досвіду роботи Інтернаціонального союзу з вуличними дітьми, молоддю та сім’ями груп ризику, з профорієнтації та профнавчання волонтерської діяльності, а також вітчизняного досвіду соціального супроводу дітей, кризових сімей.

Таким чином, початковий етап реалізації проекту було спрямовано на підготовку в регіонах фахівців і волонтерів, а також на запобігання безпритульності серед неповнолітніх із соціально незахищених, неблагополучних і кризових сімей.

Паралельно з навчальною діяльністю йде й практична: в консультативних пунктах відбуваються консультації для неповнолітніх. Почалися консультації для вчителів шкіл міста Бровари. У Тернополі в консультативному пункті надаються психологічні послуги, інформація про ринок праці, створені умови для дозвілля, зокрема, для комп’ютерних ігор. Практикується і супровід дитини до державних закладів для розв’язання питань проживання, харчування, медичної допомоги, продовження навчання.

Цікавим надбанням є співпраця Житомирського осередку ліги з релігійною організацією “Фонд спасіння”, яка надає гуманітарну допомогу дітям груп ризику та приватною охоронною фірмою “Лана”, що організовує харчування вуличних дітей один раз на день.

У Харкові, в Центрі реабілітації інвалідів дитинства “Промінь”, створено клуб для “дітей вулиці”. Примітно, що клуб обладнали саме такі діти спільно з дітьми-інвалідами, і всі разом влаштовують там своє дозвілля.

В консультативному пункті міста Бровари Київської області проводиться ще й групова робота з дітьми груп ризику, зокрема, заняття з арт-терапії. Тут створено драмтеатр, акторами якого стали соціально незахищені та безпритульні діти [8].

Безумовно, реалізація проекту дасть змогу побудувати інфраструктуру й відпрацювати механізм інтеграції в суспільство таких дітей, створити модульну систему навчання соціальним працівників. Додатковим ефектом стане поліпшення ділових стосунків між країнами-партнерами та посилення ролі недержавних організацій в Україні.

Наведені приклади конкретної роботи громадських організацій у напрямку протидії безпритульності неповнолітніх свідчать, що суттєва увага приділяється ґрунтовному навчанню соціальних працівників та волонтерів, що працюють з безпритульними дітьми.

Також громадськими організаціями здійснюється надання таким дітям соціальних послуг і допомоги безпосередньо і лише на вулиці, в середовищі перебування безпритульних. Ці заходи сприяють покращенню становища і здоров'я дітей шляхом привнесення в умови, де вони змушені жити того, чого вони потребують – їжі, одягу, медикаментів. Але це не вирішує проблеми безпритульності. Більш доцільно громадським організаціям звернути увагу на вилучення дітей з вулиці та розташування їх в установи, де їм може бути надана соціальна допомога.

В подальшому при розробці програми, спрямованої на попередження безпритульності неповнолітніх та асоціальних і криміногенних наслідків, пов'язаних із нею, слід державним органам та посадовим особам з метою підвищення ефективності діяльності різноманітних суб'єктів запобігання злочинності, в тому числі громадських об'єднань і релігійних організацій, чітко координувати спільні заходи, вуличні рейди та поєднувати свої зусилля з конкретним розмежуванням поставлених завдань.

Література

1. Юридична енциклопедія: В 6-ти т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: “Українська енциклопедія”, 2001. – Т. 3. – 792 с. – С. 579
2. Волинець С.Л. Аналітичний звіт про виконання проекту “Діти вулиці”. – К., 1997. – 10 с. – С. 8
3. Діти України в умовах перехідного періоду. Аналіз ситуації. / Редакторсько-видавнича група: О. Кірута, Н. Лахтадир, Ю. Медюк. – К.:

Видавництво “Генеза”. – 1996. – 82 с. – С. 47-48; Волинець Л.С. Права дитини в Україні: проблеми та перспективи. – К.: Логос. – 74 с. – С.30-36

4. Волинець Л.С. Аналітичний звіт про виконання проекту “Вуличні діти”. – 10 с.; Лукашев С., Зайцевская Т. Социальная помощь детям на улице. Исследования и методические рекомендации. – ЮНИСЕФ.: 2000. – 80 с.; Дети улицы: что нужно знать для успешного управления проектом. – 54 с.

5. Про Комплексну програму профілактики злочинності на 2001-2005 роки. Указ Президента України від 25 грудня 2000р. № 1376/2000. – Нормативно-правова база діяльності громадських організацій. – К.: Четверта хвиля, 2001. – 388 с. – С. 206

6. Притулки для неповнолітніх: Статус та особливості роботи / Матеріали на допомогу працівникам притулків для неповнолітніх. – Київ: НВФ “Студцентр”, 1998. – 152 с. – С. 7

7. “...Призирать сирот и вдов в их скорбях”. – Голос України. – 2002. – 31 липня

8. “Діти вулиці”: інтеграція в суспільство. – Голос України. – 2002. – 11 вересня.

*Ладогубець Н.В.
Національний авіаційний університет України*

ІМОВІРНІСНА МОДЕЛЬ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

У сучасному світі відкрите суспільство вимагає відкритих освітніх систем, що базуються на використанні гнучких соціальних технологій. Дана робота присвячена розгляду того математичного апарату, застосування якого до вивчення системи інженерної освіти як відкритої системи, дасть змогу вибрати параметри навчального процесу так, щоб він відбувався найбільш оптимальним чином.

Важко передбачити, які саме спеціалізовані знання для кадрів будь-якої галузі будуть потрібні суспільству через декілька років. В зв'язку з цим головну рису випереджаючого характеру освіти багато мислителів бачить у підготовці такої особистості, яка може творчі вирішувати будь-які проблеми, в тому числі і ті, що будуть виникати у майбутньому. “Вища освіта в сучасному світі розширюється й ускладнюється”, отже виникають проблеми на шляху практичної реалізації педагогічних інновацій, оцінювання, порівняння і визнання отриманих освітніх кваліфікацій [1]. Отже, проблема контролю якості знань вимагає нового підходу до її вирішення. Проблема дидактичного